

OKUL ÖNCESİ DÖNEM İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLARDA MÜZİK EĞİTİMİNİN SÖZEL AÇIKLAMA BECERİLERİNE ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Tülin Malkoç
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Göztepe,
tmalkoc@marmara.edu.tr

Funda Ceylan
Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Yüksek Lisans Öğrencisi
fundaceylan@yahoo.com

Özet

İşitme Engelli Çocukların topluma entegre olabilmeleri, diğer insanlarla ve çocuklarla sağlıklı iletişim kurabilmeleri, iyi eğitim alabilmeleri, kaliteli bir yaşam sürebilmeleri açısından sözel açıklama becerilerini geliştirebilmeleri önemlidir. Buradan hareketle araştırmada, İşitme Engelli Çocuklarda Müzik Eğitiminin Sözel Açıklama Becerilerine Etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Vakfında öğrenim gören 5-6 yaş grubundaki 20 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubu 10 deney ve 10 kontrol olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Araştırmada Sözel Açıklama Becerileri (SAB) Testi kullanılmıştır. Kullanılan test çalışma öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol grubundaki öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; Deney grubunun öntest ve sontest puanları arasında ve deney ve kontrol gruplarının sontest puanları arasında anlamlı farklılık bulunması, deneyin başarılı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, İşitme Engelli, Müzik Eğitimi, Sözel Açıklama Becerileri.

EFFECTS OF MUSIC EDUCATION ON HEARING DISABLED KIDS VERBAL EXPLANATION ABILITIES

Abstract

Improving hearing disabled children's verbal explanation abilities is very important for their integration, communication, for having a better education and for a more qualified living. Regarding to this, at this research, it was studied the effect of music education on hearing disabled kids' verbal improvement. The study group was in total 20 students that are 5-6 year old students who are educating at "Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Vakfı". The study group was divided into two groups of 10: experiment and the control groups. SAB (verbal explanation test) test was used for taking the results. At end of the study, higher results were taken from the experiment group.

Key Words: Pre-school, hearing disabled, music education, verbal explanation skills.

GİRİŞ

“Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Ulusal Özürlüler Veri Tabanında kayıtlı ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilindeki hanelerde yaşayan ve **sağlık raporunda en az %20 özürlü oranına** sahip olduğu bildirilen **280.014 özürlü fert** saptanmıştır. Araştırmada, kurumsal alanda yaşayan özürlü fertler kapsam dışı tutulmuştur (Kurumsal alan olarak; yaşlılar evi, huzur evleri, yurt, hapishane, askeri kışla, hastane, otel ve çocuk yuvaları alınmaktadır)”.

Ulusal Özürlüler Veri Tabanına kayıtlı özürlülerin % 29,2'si zihinsel özürlüler, % 25,6'sı süregen hastalığı olan özürlüler, % 8,8'i ortopedik özürlüler, % 8,4'ü görme özürlüler, % 5,9'u işitme özürlüler, % 3,9'u ruhsal ve duygusal özürlüler, % 0,2'si dil ve konuşma özürlüler ve % 18'i birden fazla özüre sahip olanlardır. Kayıtlı özürlülerin % 58,6'sı erkek, % 41,4'ü kadındır. <http://www.tuik.gov.tr> adresinden edinilmiştir. Bu verilere bakıldığında engelli bireylerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Ülkemizde özellikle son yıllarda engelli bireylerin yaşamını kolaylaştırıcı eylemler faaliyete geçirilmektedir. Bu faaliyetlerden en önemlisi şüphesiz ki eğitimidir. Tıpkı normal bireylerde olduğu gibi engelli bireylerde de eğitim kaçınılmaz bir etkinliktir. Engelli bireylerin de normal insanlar gibi kendilerini geliştirebilmeleri, yaşam standartlarını yükseltebilmeleri, geçimlerini sağlayabilecek bir işte çalışabilmeleri için eğitim almaları şarttır.

İnsanların iyi bir eğitim alabilmeleri için gerekli olan, sözel ifadeleri algılayabilmelerinde ve ifade edebilmelerindeki en büyük gereksinim işitme duyusudur. İşitme duyusundan yoksun olan birey, öğrenmede, zihinsel faaliyetleri gerçekleştirebilmede ve sözel ifadelerde yetersiz kalacaktır. Bu yüzden işitme engelli önemli bir sorundur.

İşitme engeli işitmenin gerçekleşebilmesi için gerekli olan koşulların sağlanamaması sonucu ortaya çıkar. İşitme engeli çok hafif dereceden çok ileri derecelere kadar farklılıklar gösteren işitme yetersizliğidir. Diğer bir deyişle; bireyin işitme duyarlılığının, onun gelişim, uyum özellikle de karşılıklı iletişimindeki görevlerini yeterince yerine getirememesi halidir. İşitme engelinin derecesi ya da tipi ne olursa olsun, kişinin sadece lisan ve konuşma gelişimini değil, zihin, sosyal ve duygusal gelişimini de etkilemektedir (Belgin ve Darıca, 1996, s. 5-6).

İşitme engelli çocukların lisan, konuşma gelişimi, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin mümkün olduğu kadar az etkilenmesi için eğitime mümkün olduğu kadar erken başlamak gerekmektedir ve bu çocuklara verilen eğitimler multi disiplinler yaklaşımlarla da desteklenmelidir. Araştırmaya konu olan müzik eğitimi ile ilgili olarak, işitme engelli çocuklarda genellikle işitme kalıntıları bulunmakta, kullandıkları cihazlar sayesinde işitme eylemi gerçekleştirilebilmektedir ve bu çocuklarda normal çocuklar gibi müziği hissedebilmekte ve hissedebildikleri oranda tepkiler verebilmekte, müziğe eşlik edebilmekte ve enstrüman çalabilmektedirler.

Yapılan araştırmalar müzik eğitiminin işitme engelli çocuklarda dikkat becerilerini geliştirdiğini (Malkoç ve Ceylan, 2011) sosyal gelişimi, bedensel gelişimi, zihinsel gelişimi desteklediğini ortaya çıkarmıştır (Karşal ve Malkoç, 2011). Buradan hareketle bu araştırmada 20 işitme engelli çocukla çalışma yapılmış ve "Okul Öncesi Dönem İşitme Engelli Çocuklarda Müzik Eğitiminin Sözel Açıklama Becerilerine Etkisi" incelenmiştir.

Hipotez

Müzik eğitimi işitme engelli çocukların "Sözel Açıklama Becerileri"ne etki etmektedir.

Önem

Bu araştırmanın Üniversitelerin Müzik Eğitimi, Okul Öncesi, Özel Eğitim ve İşitme Engelliler Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilere bu alanlarda çalışan araştırmacı ve eğitimcilere, program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı, işitme Engelliler ile ilgili yapılacak yeni araştırmalara imkan ve katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Sayıtlar

Araştırma evreninden seçilen örneklem evreni temsil edebilecek yeterlik ve niteliktedir, "Sözel Açıklama Becerileri" ölçülebilir bir kavramdır.

Sınırlılıklar

- 1-Zaman açısından 2010-2011 eğitim- öğretim yılı ile,
- 2-Örneklem açısından İstanbul Ataşehir'de bulunan Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Merkezine devam eden 20 işitme engelli çocuk ile,
- 3- Ölçme aracı açısından, "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği"nin "Sözel Açıklama Becerileri" (7 madde) ile ,
- 4-Uygulama açısından, 16 haftalık müzik eğitimi programı ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma Deneme modelindedir. “Deneme modelleri, neden- sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir” (Karasar, 2009, s. 87).

Araştırma gerçek deneme modellerinden öntest- sontest kontrol gruplu model ile gerçekleştirilmiştir. Öntest- sontest kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, diğeri kontrol grubudur. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler gerçekleştirilir (Karasar, 2009, s. 97).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Ataşehir’deki Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Merkezine devam eden 5-6 yaş grubundaki 20 işitme engelli çocuk oluşturmuştur.

20 işitme engelli çocuk Deney ve Kontrol grubu olmak üzere 10’ar kişiden oluşan iki gruba ayrılmıştır. Deney grubunu oluşturan çocuklara 16 hafta boyunca müzik eğitimi uygulanmış, kontrol grubunu oluşturan çocuklara ise müzik eğitimi uygulanmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (4-6 Yaş) Sosyal etkileşimi arttırmak için önemli olan becerileri ölçmeyi amaçlayan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş) Avcıoğlu, 2003 tarafından geliştirilmiştir. Beşli dereceleme şeklinde oluşturulmuş likert tipi bir ölçektir. SBDÖ, 4 ile 6 yaşlarındaki çocukların sahip olması gereken Sosyal Becerileri içermektedir. Ölçekte beceriler 9 kategori altında toplanmıştır. Bunlar; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB) Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB), Dinleme Becerileri (DB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) ve Görevleri Tamamlama Becerileridir (GTB). SBDÖ 62 madde ve 9 alt ölçekten oluşan bir ölçme aracıdır. Alt ölçekler; KB 13, KDKEB 8, ABBÇB 9, KKEB 10, SAB 7, SKEB 4, DB 5, AOB 3, ve GTB 3, maddeden oluşmaktadır. Maddelerin tamamı olumlu yönde düzenlenmiştir. Maddelere verilen tepkiler “her zaman yapar”, “çok sık yapar”, genellikle yapar”, “çok az yapar” ve “hiçbir zaman yapmaz” şeklinde derecelendirilmiştir. “Her zaman yapar” cevabı 5, “hiç bir zaman yapmaz” cevabı 1 puan almaktadır. Düşük puan, sosyal becerilere yeterince sahip olunmadığını, yüksek puan ise sosyal becerilere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 62 iken, en yüksek puan 310 puandır. Alt ölçeklerden ise; KB’den en az 13 en çok 65, KDKEB’den en az 8 en çok 40, ABBÇB’den en az 9 en çok 45, KKEB’den en az 10 en çok 50, SAB’den en az 7 en çok 35, SKEB’den en az 4 en çok 20, DB’den en az 5 en çok 25, AOB’den en az 3 en çok 15, ,GTB’den en az 3 en çok 15 puan alınabilmektedir (Avcıoğlu, 2003, akt;Vural,2006). Ölçeği cevaplayacak olanlar, ölçekte yer alan ifadeyi okuduktan sonra değerlendirmesini yaptıkları çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanını işaretlerler. Gözleme olanağı bulamadıkları beceriyi bos bırakırlar(Vural,2006).

Bu araştırma da Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin “Sözel Açıklama Becerileri (SAB)” alt boyutu kullanılmıştır. “Sözel Açıklama Becerileri” ölçeği 7 maddeden oluşmaktadır.

Uygulama

Deney Grubuna Uygulanan İşlemler

- 1- Ön- test (SAB)
- 2- 16 Haftalık Müzik Eğitimi Programı
- 3- Son- test (SAB)

S

özel Açıklama Becerileri Testi (SAB) Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Merkezindeki 20 çocuğa eğitim veren okul öncesi öğretmeni tarafından doldurulmuştur.

Müzik Eğitimi Programının Uygulanması

Deney grubunda yer alan öğrencilere toplam 16 hafta boyunca haftada 8 saatten oluşan müzik eğitimi programı uygulanmıştır.

Kontrol Grubuna Uygulanan İşlemler

- 1- Ön- test (SAB)
- 2- Kontrol Grubuna herhangi bir müzik eğitimi programı uygulanmamıştır.
- 3- Son- test (SAB)

Verilerin Çözülmesi Ve Yorumlanması

Araştırmadaki Deney ve Kontrol gruplarının 10'ar kişi olması dolayısıyla fark analizlerinde non-parametric teknikler kullanılmıştır. Verilerin çözülmesinde Mann Whitney U Testi, Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Deney ve Kontrol Gruplarının Sözel Açıklama Becerileri Testinden Almış Oldukları Puanların Tanımlayıcı Değerleri

SAB - Grup	n	Öntest		Sontest	
		\bar{x}	SS	\bar{x}	SS
Deney Grubu	10	16.80	4.47	27.00	7.06
Kontrol Grubu	10	13.80	3.39	13.70	2.45

Kontrol grubu ve Deney grubunda bulunan öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri (SAB) Testi'nden almış oldukları puanlar incelendiğinde en düşük ortalamanın Kontrol Grubu sontestinde 13.70, en yüksek ortalamanın ise 27.00 ile Deney Grubu sontest puanlarında alındığı görülmektedir. Deney ve Kontrol gruplarının 10'ar kişi olması dolayısıyla fark analizlerinde non-parametric teknikler kullanılmıştır.

Tablo 2: Deney ve Kontrol Gruplarında Bulunan Öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Öntest Puanları Arasında Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	u	z	p
Kontrol	10	8.50	85.00	30.00	1.52	--
Deney	10	12.50	125.00			

Deney ve Kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testinden aldıkları öntest puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($z=1.52, p>0.05$).

Tablo 3: Kontrol Grubunda Bulunan Öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Öntest-Sontest Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi Sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	z	p
Negatif Sıra	4	3.63	14.50	0.85	--
Pozitif Sıra	3	4.50	13.50		
Eşit	3				
Toplam:	10				

Kontrol Grubunda bulunan öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Öntest-Sontest Puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi sonucunda iki test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($z=0.85$, $p>0.05$).

Tablo 4: Deney Grubunda Bulunan Öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Öntest-Sontest Puanları Arasında Yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi Sonuçları

Sontest-Öntest	<i>n</i>	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	<i>z</i>	<i>p</i>
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	2.81	$p<0.01$
Pozitif Sıra	10	5.50	55.00		
Eşit	0				
Toplam:	10				

Deney Grubunda bulunan öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Öntest-Sontest Puanları arasında yapılan Wilcoxon İşaretlenmiş Mertebeler Testi sonucunda iki test puanları arasında. sontest lehine anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($z=2.18$, $p<0.01$).

Tablo 5: Deney ve Kontrol Gruplarında Bulunan Öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testi Sontest Puanları Arasında Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	<i>n</i>	Sıralamalar Ortalaması	Sıralamalar Toplamı	<i>u</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Kontrol	10	6.10	61.00	6.00	3.34	$p<0.001$
Deney	10	14.90	149.00			

Deney ve Kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin Sözel Açıklama Becerileri Testinden aldıkları sontest puanları arasında Deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($z=3.34$, $p<0.001$).

Deney grubunun öntest ve sontest puanları arasında ve deney ve kontrol gruplarının sontest puanları arasında anlamlı farklılık bulunması, deneyin başarılı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İnsanların sağlık, eğitim gibi sosyal hizmetleri alabilmeleri, toplumun bir parçası olabilmeleri için sözel iletişim kurmaları gerekmektedir. Şüphesiz ki sadece işaret dilini kullanan ve hiç sözel iletişim kuramayan bir birey toplumdaki insanların çoğuyla iletişime geçemeyecek ve sosyalleşemeyecektir. Bu araştırma deneysel yöntemle gerçekleştirilmiştir ve gerçekleştirilen deneyin sonucuna göre Deney grubunun öntest ve sontest puanları arasında, deney ve kontrol gruplarının sontest puanları arasında anlamlı farklılık bulunması, deneyin başarılı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Buna göre; Müzik Eğitimi Sözel Açıklama Becerilerini Destekleyebilecek bir yöntem olabilir ve bu amaçla kullanılabilir.

Öneriler

- 1.Engelli çocuklara verilecek eğitim için her kurumda eğitim programları tekrar ele alınarak düzenlenmeli,
2. Üniversitelerde Özel Eğitim Bölümleri'nin programları yeniden düzenlenerek müzik eğitimi alabilecekleri özel çalışmalar yapılmalı,
- 3.Üniversitelerde Müzik Eğitimi Bölümlerinde programlar yeniden düzenlenerek ele alınmalı ve engelliler için teorik derslerin yanı sıra uygulamalı dersler de programa konulmalı,

4.İşitme engelli okullarda müzik eğitimi verecek olan öğretmenler, özel eğitim çalışmaları yapmış, işitme engellilerin yapısını iyi bilen kişiler arasından atanmalı,

Şu anki varılan durum söz konusu olduğunda;

5. İşitme engelliler okulunda müzik eğitimi veren öğretmenler için seminer programları düzenlenmeli, okullarda uygulanan eğitim öğretim programları için yapılacak çalışmalar ele alınıp yeniden düzenlenmeli,

6.Öğretmenler ve aileler beraberce eğitime alınmalı, seminerler düzenlenmeli, müzik eğitiminin ne kadar geliştirici olduğu ailelere benimsetilmeli,

7.Psikolog, öğretmen işbirliği içersinde müzik desteği ile çocuklara eğitim verilmeli (çünkü çoğu işitme engelli çocuk özgüvenini yitirmiş psikolojik olarak kendini yetersiz görmektedir),

8.İşitme engelli çocuklar için özel görsel müzik eğitimi programları hazırlanmalı,

9.İşitme engelli çocukların, duyma becerisi olan çocuklarla bir arada olabilecekleri ve eğitim alabilecekleri özel görsel müzik eğitimi programları hazırlanmalı,

10.İşitme engelli çocuklarla yapılan müzik çalışmaları faaliyetlerle sunulmalı, toplumun işitme engelliler üzerindeki bakış açısı değiştirilmeli,

11.Müzik eğitimi için, özel müzik eğitimi programı hazırlanırken, görsel müzikli oyunlar hazırlanmalıdır, çocukların yaratıcı yeteneklerini geliştirecek program hazırlanmalıdır.

12.Araştırma planlanıp, sonuçlandırılmasına kadar geçen süre içinde karşılaşılan sorunlar ve ilgili literatür incelemeleri göz önüne alındığında konuya ilişkin ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik şu öneriler getirilebilir;

13.İşitme engelli bireyler için hazırlanan eğitim programlarında müzik terapi ile çocukların sosyal becerilerinin artırılmasına destek sağlanmalıdır.

14. İşitme engelli çocukların eğitim öğretim programlarında, çocukları işiten çocuklarla bir arada bulunduran ve belirli faaliyetleri birlikte yapmalarına sebep olacak eğitim programları düzenlenmelidir.

Not: Bu çalışma 26-28 Nisan 2012 tarihlerinde Antalya'da 46 Ülkenin katılımıyla düzenlenmiş olan "3rd International Conference on New Trends in Education and Their Implications"da sözlü bildiri olarak sunulmuş olup, "Journal of Research in Education and Teaching" Bilim Kurulu tarafından yayınlanmak üzere seçilmiştir.

KAYNAKÇA

Avcıoğlu, H. (2003). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Sözel Açıklama Becerileri Boyutu.

Belgin,E., Darıca,Nç (1996). İşitme Engelli Çocukların Erken Tanısında ve Eğitiminde Aileye Öneriler. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Karşal,E. Malkoç,T. (2011). Okulöncesi Dönemi İşitme Engelli Çocuklarda Müzik Eğitimi. B- Tipi/ Çok Disiplinli Araştırma Projesi. Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyon Başkanlığı.

Malkoç,T. (2011) Okul Öncesi Dönem İşitme Engelli Çocukların Müzik eğitimi Etkinliklerinde Dikkat Eksikliğini Geliştirme Becerisine Ait İnceleme. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their

Implications 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey www.iconte.org Siyasal Kitabevi, Ankara, Turkey, 2011 ISBN: 978-605-5782-62-7

Özürölülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması, 2010.

http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=5&ust_id=1 adresinden edinilmiştir.

Türkiye Özürölüler Araştırması, 2002 .

http://www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=5&ust_id=1 adresinden edinilmiştir.

Vural, D.,E. 2006. Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi.